

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Secvnda. Argumenta P. Elizaldæ, quibus possibilitatem certitudinis
in judicio reflexo a Probabilistis Reflexistis admissæ negat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

probabiliorem præ minus probabili; & Tutioritæ esse certum, quia deducitur ex his, *Licitum, immo necessarium est sequi tutiorem minus probabilem*: si, inquam, hoc dixerint, utique nihil dicent; tantum enim abest, ut hæc duæ præmissæ sint certæ, quin sunt nobis certò fallæ.

N. Demum de fide est ab Alex. VIII. quòd
34. liceat sequi probabilissimam: quæro igitur,
Alex. undenam in opinionem probabilissimam deri-
VIII. vetur certitudo? non enim ideo est specu-
lative certa ex se, ut omnes docent. Si dicant
non requiri certitudinem speculativam,
verum dicent, & catholicè dicent. Si dicent
esse practicè certam ex se, dicent quod
nos diximus *disp. 18. sect. 8.* atque adeo
omnia argumenta contra certitudinem pra-
cticam, quam docuimus, intrinsecam cuique
opinionem certò probabili, infringentur pari-
tate liciti usus opinionis practicè probabi-
lissimæ. Si dicant opinionem probabilissi-
mam non esse regulam immediatam, forma-
lem, & proximam operationis, sed aliud ju-
dicium reflexum speculative certum de li-
cito usu opinionis probabilissimæ; tunc ad-
huc toto hoc admissio, dabunt mihi, quod
volo; eo enim ipso concedent, quòd possit
dari actus reflexus speculative certus circa
opinionem probabilissimam; ergo etiam cir-
ca minus probabilem; ergo non repugnat
judicium moraliter certum de hæc specula-
tiva veritate, Licet sequi opinionem certò
practicè, etsi minus probabilem. Quare ego
dictum judicium certum reflexum supra li-
citurum usum opinionis probabilis, aut pro-
babilioris refutabo infra tamquam non ne-
cessarium, non tamquam chimericum; nam
eadem utriusque ratio.

N. Ex quo patet, quàm inaniter Anti-Pro-
35. babilistæ impugnent licitum minus proba-
bilis usum; cum enim, inquirunt, nec mi-
nus probabilis sit certa, nec certum sit reflexum
judicium supra licitum minus proba-
bilis usum, consequenter operans operabitur
sine dictamine certo. Inaniter, inquam,
cum enim omnis opinio probabilior, aut tu-
tior non sit ex se certa, nam probabilior stat
semper intra sphaeram probabilitatis, etsi
maioris, non autem attingit certitudinem;
tutior autem sæpe sit minus, immò nullo
modo probabilis, & sæpe sit falsa; quin etsi
tutior sit probabilior, sit semper incerta de
veritate: rursus cum nec certum sit licere
semper, tantum abest, necessarium esse sequi
tutorem, & probabiliorum, nam sæpe est
impossibile eas sequi, consequenter sequens
tutorem, aut probabiliorum operabitur sine
dictamine certo. Ecce igitur integra semper

difficultas contra omnem sententiam, sive
Probabilistarum, sive Probabilioristarum,
sive Tutoristarum: ergo inaniter ex incertu-
dine dictaminis Probabilioristæ, & Tutori-
stæ impugnant Probabilistæ; quicumque
enim sententiâ admittat, sive affirmante ulum
licitum, cujusvis opinionis certò practicè
probabilis, sive negante, quæram semper,
undenam certitudo derivetur in ultimum
dictamen? Si certitudo practica est illi in-
trinseca; dicent quod ego dixi d. 18. sect. 8.
Si extrinseca ab alio dictamine reflexo supra
licitum usum opinionis certò probabilis, aut
probabilioris, aut tutioris, quæram præmis-
sas speculative certas syllogismi reflexi.

SECTION II.

Argumenta P. Elizaldæ, quibus possibilitatem
certitudinis in judicio reflexo a Probabilistis
Reflexivis admittisse negat.

S. I.

Ejus argumenta.

SUMMARIUM.

Ait quæstionem esse de subiecto non supponit,
n. 36. Cur? Ibid.
Ait impossibile, & non necessarium dictamen
certum de non peccato, ne peccemus, n. 36. 37.
Ait hanc præmissam, Licet sequi minus proba-
bilem, non esse certam, n. 38.
Quia hæc propositio, consului, ergo non pecco,
tantum abest ut certa sit, quin est radix plu-
rium malorum, n. 39.
Quia tantum tribuimus consilio humano, si ha-
bet certitudinem, quantum si Deum consula-
torem haberemus, n. 40.
Quia ut quis habeat certitudinem conscientia
debet esse certus se sollicitudine peccata
usum, adeoque se esse humilem, misericordem,
Dei amantem, immò mensura diligentia
necessaria est incerta, n. 41.
Ait hanc maiorem, Omnis hic, & nunc putans
se non peccare, non peccat, esse tantum ve-
ram cum hac conditione, si nil omisit earum,
quæ debuit; nemo autem est certus semper
de hoc, n. 42.
Quia certitudo conscientia opponitur timori,
quem Scriptura inculcat, n. 43.
Quia homo esset certus se esse in gratiâ, quod est
contra Tridentinum, ib.
Quia nil plus requiritur, ut quis sit certus de
gratiâ, quam quòd sit certus se in nulla sua
actu peccasse, n. 44.
Quia non darentur peccata occulta, quod est
contra Fidem, n. 45.
Quia nulla datur certitudo de dignâ susceptione
Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, n. 46. Quia

Quia implicat, ut sim incertus, an meus actus sit peccatum, & simul certus sim non esse peccatum, n. 47.

Hinc aut non requiri certitudinem ad non peccatum. Cur? n. 48.

Quia opinio probabilis raro fallit, ergo satis ad non peccatum, n. 49.

Quia operans ex opinione probabili non dicit, volo hoc facere, licet forte sit contra legem, sed dicit, possibile est quod sit, ergo satis opinio probabilis ne quis peccet, n. 50.

Quia homo non est certus de resistentia tentationum, n. 51.

entia superaddat scientiæ applicationem particularem, in qua potest esse error: ergo conscientia potest errare. Hinc P. Eliz. §. 1. ad finem duo infert: primum, quod sit impossibile formare certum, & evidens dictamen de non peccato, aut honestate operationis in probabilibus, quæ possunt aliter se habere; quin nec in aliis materiis sæpe hoc est possibile: alterum est, quod nec certitudo, nec evidentia de non peccato, aut honestate necessaria sit ad non peccandum, & ad honestè operandum, sed satis sit dictamen probabile, & conscientia probabilis. Ita autem §. 2. probat impossibilitatem habendi saltem semper dictamen certum, & evidens in probabilibus; & potest esse secundum argumentum.

Secundum est, si certum conscientiæ dictamen ex opinione purè probabili elici possit, illud esset ex vi alicujus principii reflexi per syllogismum reflexum; sed hoc est impossibile, ut patet ex impugnatione notitorum syllogismorum reflexorum: ergo ex probabilibus formari non potest dictamen certum. Minorem probat inductione hujus syllogismi reflexi: *Licet sequi opinionem probabilem; sed opinio docens contractum A non esse usuram, est probabilis; ergo licet eam opinionem sequi; ergo in eundo eum contractum non pecco.* Si hunc syllogismum reflexum consideremus, ait P. Eliz. §. 2. pag. 134. quod aliqui probabilitatum omnium impugnatores negabunt maiorem esse veram, multo magis esse certam, & evidentem; & quidem si loquantur de probabilitate contradictorijs communi, verissimum dicent: at loquendo de probabilitate a nobis declarata, & posita, scilicet cum onere, (ait P. Eliz.) *mihi tam evidens est veritas illius maioris, quam evidens est licere usum humanarum legum, & scientie moralis.* Quare tota difficultas est in minori, quæ est propositio particularis assumpta, & nec certa, nec evidens est, sive sermo sit de extrinsecâ, sive de intrinsecâ probabilitate. Non est certa probabilitas extrinsecâ ejus minoris, quia opiniones etiam communissimæ aliquando habent exceptionem: ergo probabilitas extrinsecâ hujus minoris non est certa. Rursus probabilitas intrinsecâ non est certa, tum quia versamur in materiâ probabili; tum quia æquè facile erratur circa probabilitatem, ac circa veritatem. Addit, quod etsi datur nullum esse in minori errorem, potest tamen esse in applicatione ad actum meum particularem, ut dixit S. Thom. §. 17. de Verit. art. 2. ad 1. conscientiam errare posse, vel propter errorem particularis assumptæ, vel propter indebitum ratiocinandi modum.

N. P. At. Eliz. lib. 3. qu. 1. postquam docuit 36. probabiliter esse conscientiæ regulam in omni materiâ, illiusque palinodiam dedit disp. 11. sect. 10. §. 1. ibique ostendi sylvam contradictoriorum, immo esse omnium laxissimum, nam quamlibet probabilitatem etsi speculativam ait sufficientem esse conscientiæ regulam, quod nullus dicere potest; tandem qu. 2. quærit, quomodo ex probabilibus formari possit dictamen certum conscientiæ, & ibi tractat de hujus dictaminis certitudine? Cui respondens §. 1. pag. 133. ait difficultatem esse de subiecto non supponente, & sic negat, quod conscientiæ dictamen debeat esse certum. Mirabile mihi visum est hoc ejus opinatum, & eò magis, quod est contra omnes Theologos. Ecce autem ejus argumenta in unum simul collecta.

Primum est ex D. Thom. qu. 17. de Verit. art. 2. ubi quærens, an conscientia errare possit, trahit illud Joannis cap. 16. dicens, *Venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo:* ergo conscientia potest errare; nam conscientia eorû, qui Apostolos occidebant, dictabat illis, se placere Deo. Prosequitur ostendendo conscientiam dupliciter errare posse, vel assumendo aliquid falsum, vel malè applicando aliquid verum: ergo dictamen conscientiæ potest errare. Hinc ait quæstionem esse de subiecto non supponente, supponitur enim, quod dictamini conscientiæ insit certitudo de non peccato, aut de honestate, quod est prorsus falsum, cum ipsum dictamen errare possit. Quare, inquit, dici potest, S. Thom. docere conscientiam erroneam posse errare, quando non excusat à peccato; non autem errare posse conscientiam rectam: contra enim est; quia S. Thom. universaliter quærit, an conscientia errare possit, & affirmat sine addito, quod possit: ergo omnis conscientia errare potest. Rursus S. Thom. sibi objicit scientiam nunquam errare; ergo nec conscientiam: & respondet, quod consci-

Tom. III.

H

ergo

ergo licet daretur minorem esse certam, & evidentem, adhuc conclusio potest non esse talis. Exemplificat in jejuniis: Ponamus (ait P. Eliz.) certum esse, quod labor gravissimus deobliget a jejuniis; adhuc dubitare possum, an meus labor sit talis; quia cognitio tanti, & quanti in his rebus est valde incerta: ergo impossibile est me in tali casu habere certitudinem. Ratio a priori horum omnium est, (ait §. 2. initio) quia tota certitudo, & nostrorum actuum infallibilitas sumitur primitus ab objectis; ergo nunquam fieri poterit per ulla reflexionum acumina, ut inlit certitudo cognitionibus reflexis, si ea non fuit in directis: ergo directis cognitionibus claudicantibus necesse est, ut claudicent reflexae.

N. Tertium est inductio hujus syllogismi reflexi, in quo plurimi fundant certitudinem dictaminis. *Quidquid facimus presente consultatione cum Medico in re medica, cum Theologo in re theologica, cum Consiliario status in re politica, sine peccato facimus sequendo eorum consilium; sed ego eam consultationem premisi; ergo juxta consilium operando, & illud sequendo non pecco.* Maior est certa: minor est intuitive evidens; ergo etiam conclusio, quae est dictamen conscientiae, quo ad operandum dirigimur, erit certa: ergo ex probabilibus elici potest dictamen certum. Sed contra hanc doctrinam ait P. Eliz. §. 2. pag. 125. dolendum esse, quod hic syllogismus videatur concludens, seu demonstrativus, sed multo magis, quod videatur tolerabilis; sequitur enim omnes omnino librorum opiniones esse tutas, quia ex genere suo, quae in libris eduntur, maiori consultatione perpensa sunt, quam quae ore tenus respondemus: sed nullus dicere audebit omnes omnium librorum opiniones esse tutas, cum hoc repugnet sensui, ac menti omnium Authorum: ergo magis repugnat omnia omnium Theologorum, & Medicorum responsa facere tuta: ergo maior dicti syllogismi est potius miseranda, aut quam admittenda; nam ea admittenda oriuntur infinita mala litium, bellorum, detractionum, injuriarum. Quot malorum ferax est haec propositio, *Consilium, ergo non pecco.* O si liceret plurima in publicum educere! experiremur, qui a ingenter Reipublicae noceat, & omnia mala secum ferat maior illa; pleraque enim in favorem potentiae resolvit; nam potentiam habenti consilia, & consilium non desunt. Clamarent profecto universi, ut ad veritatem in consultatione querendam obligemur. Concludit, quod cum consultatio sit medium naturae sua tantum probabile; pro-

babile autem ex naturae suae aliquando deficiat, & fallat, videatur impossibile, quod in sinceris, & feris etiam consultationibus, nempe quae per media sufficientia tendunt in veritatem, addit in singulis certitudo, quod ea vice probabilitas non deficiat.

Quartum est ex §. 3. quia asserere in omni nostro actu eam conscientiae certitudinem, eo quia nitimur consultationi humanae, qualem fortitemur, si Deum ipsum Consultorem haberemus, est eam nobis usurpare confidentiam, quam nemo Sanctorum non cavet; sed nos talem securitatem, & certitudinem damus omni nostro actui, si fiat praevi consultatione; dicimus enim esse certum de non peccato, qui eam sequitur; ergo usurpamus confidentiam, quam omnis Sanctus cavet: hi enim cum timore, & tremore salutem operati sunt: ergo conscientiae dictamen, nec est, nec esse debet certum, sed fallibile.

Quintum est ex §. 3. quia plurima sunt, N. quae hanc conscientiae de non peccato certitudinem reddunt quasi impossibilem. Primum est, quia ut quis certus sit de non peccato, debet esse certus se implere mentum necessarium circa eternorum sollicitudinem; sed nemo potest esse certus se eam implere, praeterquam quia haec mensura taxari non potest, immo forte est impossibile, quantum sollicitudinis necessariae taxare, & hoc, ut coram Deo simus humiles, & nihil ex nobis praesumentes; immo cito certa mensura diligentiae ad aeterna promerenda necessarium taxari posset, nemo potest esse certus se eam implere: ergo nemo potest esse certus de non peccato. Secundum, quia ex omnium confessione constat aliquam pro veritatis inventionem diligentiam esse necessariam; sed mensura hujus diligentiae taxari non potest, nam aliqui expresse requirunt orationem, alii conscientiae purgationem, charitatem, & animum ab omni passione vehementi immunitatem, nam pauci sunt passionum, & affectus, nobis apparentes obiecta; & ideo homini ad detractionem inclinato, quod est grave, videtur sepe leve; quod idem accidit non tantum in operando, sed & in docendo. Deus enim intellectualium electionem punire erroribus, & doctrinae falsis: ergo cum a primo ad ultimum tot sint incertitudinis causae, fateri debemus impossibile esse, quod semper, & in omni nostro actu habeamus dictamen certum de non peccato: ita ut dicere possimus: *Ego certus sum me non peccare.*

Hinc ait, quod maior hujus syllogismi, (cujus conclusionem supponimus certam, &

& evidentem) *Omnis putans se in aliquo actu non peccare, non peccat, ego puto me in hoc actu non peccare, ergo in hoc actu non pecco*: maior, inquit, est vera, si ita intelligatur: *Omnis putans se in aliquo actu non peccare, non peccat, si nil omisit eorum, quæ debuit*; si autem omisit, est falsa. Minor autem distinguenda est: Ego puto me in hoc actu non peccare, & sum semper certus nil in omni actu a me omisum eorum, quæ debui, negat: & certus non sum, probabile tamen iudicium ferre possum, si verè diligens sum in curâ animæ, concedit: ergo, inquit, conclusio, quæ est dictamen conscientiæ, est tantum probabilis.

N. Sextum est ex §. 4. quia via Christianorum est inter spem, & metum, nec enim ita de peccato timere semper debemus, ut nullus detur spei locus; nec ita de nostrâ iustitiâ, & non peccato certi esse, ut nullus timori locus sit; & ideo iusti etiam dum virtuosè operantur, timent, & Scriptura nos monet cautè ambulare, spiritus probare, non omni spiritui credere; quæ componi non possunt cum nostrâ certitudine: ergo ne peccemus, necesse non est certitudo de non peccato. Preterea si ad numquam peccandum prærequiritur in omni nostro actu certitudo non peccati, sequitur, quod qui habet certitudinem de non peccato, aut de honestate in omni suo actu, posset habere certitudinem de statu gratiæ; sed hoc est contra Tridentin. sess. 6. cap. 9. dicens, quod sine speciali Dei revelatione nemo scire potest certitudinem fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum: & Can. 13. definit: *Siquis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum assignandam necessarium esse, ut credat certo, & absque ulla hesitatione propria infirmitatis, & inaispositionis peccata sibi esse remissa, anathema sit*. Ratio horum est; quia scriptum est neminem scire, an odio vel amore dignus sit; ergo quilibet incertus est de statu gratiæ, adeoque an peccaverit; ergo nullus est certus se non peccare, & benè operari, dum non peccat, & benè operatur. Quid enim plus requiritur, ut quis sit certus de statu gratiæ, quam quod sit certus se in nullo actu peccasse? Sed per nos omnis non peccans est certus de suo non peccato in omni suo actu; ergo est certus de statu gratiæ.

Confirmat pag. 137. quia vel concedenda est incertitudo de non peccato in quolibet nostro actu; vel si, ne peccemus, conceditur certitudo de non peccato in omni nostro actu, concedenda quoque erit certitudo status gratiæ. Quid enim prodest ad incutendum timorem incertitudo status, si in omni

Tom. III.

nostro actu conceditur certitudo de non peccato? nam status gratiæ pendet à nostris actibus: ergo si quilibet, ne peccet, debet esse certus de non peccato, poterit quis de omni suo actu esse certus de non peccato; ergo poterit esse certus de suo statu.

Septimum est; quia de fide est dari peccata occulta; sed hoc esset falsum, si omnis peccans experiretur actualem remorlum in contrarium, nam Servi Dei diligentissimè reminisci possent horum remorlum; ergo &c.

Confirmat; quia si omnis non peccans habet certum dictamen de non peccato, omni peccanti esset notorium deesse sibi hanc evidentiam: ergo nulla darentur peccata occulta.

Octavum est ex §. 4. pag. 137. quia quilibet propriam infirmitatem considerans potest, juxta Tridentinum, de suâ gratiâ formidare: ergo quilibet formidare potest, an in susceptione Pœnitentiæ, & Eucharistiæ sit satis dispositus, & se sufficienter probaverit; sed qui non est certus de sufficienti dispositione, non est certus se non peccare in actuali Sacramentorum susceptione; nam tota ratio peccati, vel non peccati in susceptione sumitur ex dignâ, vel non dignâ susceptione: ideo enim peccatur, vel non peccatur, quia dignè, vel indignè suscipitur: & hæc est tota ratio legis; neque enim datur una lex de dignâ susceptione, & alia lex de non peccato; ergo cum nulla detur certitudo de dignâ susceptione, nulla quoque datur de non peccato in actuali susceptione.

Nonum est ex §. 5. pag. 137. ubi postquam miratus est Probabilistæ docere, quod ad conscientiam rectam satis sit probabile æquè indifferens ad verum, ac ad falsum; & simul deinde eosdem docere, quod ad non peccatum necessarium sit certum de non peccato dictamen, ita ut satis non sit probabile, ita arguit: Hæc duo repugnant, *Ego certus non sum, an hic actus meus sit à Deo veritus, & tamen certus sum, & evidentiam habeo, quod cum eliciendo non peccem*. Ratio repugnantia est; quia idem est objectum esse veritum, ac esse peccatum: ergo si incertus sum, an sit veritum, incertus sum, an sit peccatum: & si certus sum non esse peccatum, certus sum non esse veritum. Sed totum hoc dicunt Probabilistæ, recurrunt enim ad certum, & evidens de non peccato dictamen, quod consurgit ex principiis reflexis supra directam de honestate objecti, & operationis probabilitatem; ergo dicunt repugnantia.

Decimum est ex §. 5. ubi postquam

Hij

tuit

tuit suam sententiam dicens, nec certitudinem, nec evidentiam ad non peccandum, aut ad honestè operandum necessariam esse, citans P. Vasqu. 1. 2. d. 62. cap. 5. P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 9. n. 18. cōtra Caiet. ita arguit, 1. ex S. Tho. 1. 2. qu. 96. art. 1. ad 3. ubi ait: *Non est eadem certitudo querenda in omnibus, ut dicitur 1. Ethic. unde in rebus contingentibus, sicut sunt naturalia, & res humane, sufficit talis certitudo, ut aliquid sit verum, ut in pluribus, licet interdum deficiat in particulari: ergo non requiritur certitudo. Secundo, quia non est contra statum gratiæ non habere certitudinem, sed tantum probabilitatem de nostro statu gratiæ; ergo neque est contra nostrum modum operandi honestè, habere tantum probabilitatem de honestate nostrarum operationum, nam operari sequitur ad esse: sicut ergo defectus certitudinis de statu gratiæ non arguit me esse vituperabilem, etsi gratia sit nostrum esse spirituale, & nostra vita spiritualis; ita multo minus defectus certitudinis de honestate operationis reddet me vituperabilem. Tertiò, quia non est, cur magis sollicitus esse debeam de meis operationibus, ac de meo statu spirituali; sed ut sollicitus sim mei status gratiæ, non debeo esse certus de eo; ergo neque certus esse debeo de honestate mearum operationum.*

N. Undecimū est; quia opinio probabilis, 49. ut definitur à P. Eliz. raro fallit; ergo satis est ad non peccandum; nam omne periculum peccati sequens ad illam est remotum, hoc autem nemo cavere debet.

N. Confirmat; quia operans ex opinione 50. probabilis non dicit, *Volo facere hunc actum, licet forte sit contra Dei legem*, hoc enim est falsum; immò repugnat, ut opinans hunc actum non esse peccatum, in sensu composito suæ opinionis dicat, *forte obiectum non ita est*; nam unice dicit, *possibile est, quod obiectum aliter se habeat*: sed non est peccatum operari stante etiam illa possibilitate, quod obiectum aliter se habeat, ut cernere est in amicitia, & fide humanā, quæ est fundamentum humanæ societatis; nam ambulans per urbem cognoscit posse regulam cadere, nec tamen dicit, *forte cadet*; & qui nollit per urbem ire, quia possibile est regulam cadere, esset vituperabilis: ergo ut quis sine peccato operetur, satis est opinio probabilis de non peccato; & qui eam habet, non habet iudicium, *forte tale opus est peccatum*, sed ad summum, *possibile est, ut sit*, quod non nocet laudabilitati, & sollicitudini necessariæ ad animæ salutem.

N. 51. Duodecimū est; quia quoties tentationes

gravissimæ occurrunt, homo non est certus de resistantia ad non peccandum necessaria: ergo quoties homo non peccat, non est necessaria certitudo de non peccato. Quod autem dicitur de certitudine non peccati non necessaria, dum homo tentationibus resistit, dici potest de aliis, & hoc fusè prosequitur pag. 138. non vero 146. est enim error Typographi.

§. II.

Advertenda.

SUMMARIUM.

Aliud, an requiratur iudicium certum de non peccato; aliud, an ea certitudo sumatur a iudicio reflexo, an potius sit insita ipsi opinioni certo probabili, n. 52.

P. Eliz. negat tum necessitatem iudicii certi, tum possibilitatem certi reflexi. Cur? n. 53.

Si honestas operationis est directè certa, & videns, tunc nulla est difficultas formandi iudicium reflexum certum, n. 54.

Difficultas est, quomodo formare possim certum dictamen reflexum de honestate actus, quæ obiectiva honestas est mihi purè probabilis, n. 55.

Ostendo, quod Fideles certi sint de non peccato, dum adorant Hostiam consecratam, quin certi sint de Hostiæ consecratione. Alia exempla, ib.

Hinc formari potest dictamen reflexum certum de non peccato, etsi iudicium directum sit de eo incertum, ib.

Si distinguatur obiectum iudicii reflexi ab obiecto iudicii directi, facile res patebit, ib.

Similiter si considerentur principia reflexa operis addita, ex quibus deducitur dictamen reflexum, n. 56.

Sicut P. Eliz. al. putat se demonstrare illicitum usum opinionis probabilis, etsi ejus demonstrationes habeant pro obiecto probabilitatem; ita in casu nostro, possum esse reflexè certus de non peccato, operando juxta iudicium probabilè directum, quin per iudicium directum sum certus de non peccato, ib.

Ante solutionem duo distinguenda: N. aliud est, an requiratur iudicium certum de non peccato, & de honestate, ut sine peccato, aut honestè operemur, & hoc cum omnibus Theologis contra P. Eliz. affirmo; aliud est, an ea certitudo à iudicio reflexo supra opinionem probabilem directam sumenda sit; an vero intransitive insit cuicunque opinioni certo probabili de non peccato, aut de honestate, & de hoc dixi disp. 18. sect. 8. & iterum dicam. Rursus aliud est, an iudicium

cium reflexum sit necessarium, aliud an sit repugnans: illud negabo; hoc negavi.

N. Quia vero P. Eliz. nescit intelligere, quomodo iudicium reflexum supra iudicium
53. P. Eliz. probabile directum possit esse certum; & multo minus intelligere potest, quomodo opinio probabilis de non peccato sit intransitive, & formaliter certa de non peccato; ideo ductus fuit ad negandum, quod ad sine peccato, & honeste operandum necessarium sit iudicium certum de non peccato, & de honestate. At si revera unice negaret necessitatem iudicii certi reflexi, optime diceret, ut nos dicemus; quia tamen non tantum negat necessitatem iudicii certi reflexi, quin probat impossibile esse, ut iudicium reflexum supra directum pure probabile sit certum; immo etiam negat necessariam certitudinem de non peccato, aut de honestate, sed satis esse puram probabilitatem: ideo ob duplicem hunc titulum ejus argumenta solvenda mihi sunt. Aliqua enim in genere probant necessarium non esse iudicium certum de non peccato, & de honestate ad sine peccato, & honeste operandum: ego autem necessarium docui *disp. 18. sect. 4.* Aliqua probant impossibile esse, ut insit certitudo de non peccato, & de honestate ipsi iudicio reflectenti supra iudicium directum pure probabile de non peccato, & de honestate: ego autem dico non esse impossibile, etsi, ut infra docebo, non sit necessarium hoc iudicium certum reflexum, eo quia certitudo de non peccato, & de honestate inest formaliter ipsimet opinioni probabili de non peccato, & de honestate. Licet autem argumenta, quæ probant impossibilitatem certitudinis in iudicio reflexo supra directum probabile, possent infra adduci, ubi dicam tale iudicium reflexum certum non esse necessarium; attamen hic tradere volui, tum ut argumenta P. Elizaldæ sub unum intuitum ponerem; tum quia inducitur præcipue ad negandum requiri iudicium certum de non peccato, quia putat impossibile certitudinem: ego autem quia assero cum omnibus certitudinem de non peccato esse necessariam, ideo præsentiam impossibilitatem certitudinis solvere debeo, præter ea, quæ solvi *disp. 18. sect. 6. & 7.*

N. 54. Advertendum etiam, quod quoties evidens, & certa est honestas operationis, toties non solum possum esse certus, & evidens directè de non peccato, immo de honestate operationis, sed tunc nulla est difficultas, ut formem certum, & evidens dictamen reflexum de honestate operationis ut substantis ei iudicio certo, & evidenti de eadem. Ita

Tom. III.

evidens est amorem Dei, & omissionem furti esse honesta; & hoc est evidens tum directè, quatenus evidenter cognosco honestatem actus amoris Dei; tum reflexè, quatenus supra eum actum, quem per iudicium evidens directum scio esse honestum, reflectens iudico per iudicium evidens reflexum me honestè operari: ergo si sententia P. Eliz. universaliter neget me posse habere dictamen certum, & evidens de honestate, est evidenter falsa.

Punctum est ostendere, quomodo per N. principia Synderesis reflexa, & certa, & 55. evidentiā habere possim dictamen certum, & evidens reflexum de non peccato, & de honestate meæ operationis, esto mihi certum non sit esse honestum objectum, in quod per iudicium directum probabile feror; modo breviter hoc ostendo. Negari non potest, quod Fideles adorantes Christum D. in Hostiā exposita sint certi de non peccato, & tamen certi non ita sunt, quod in ea Hostiā sit Christus D. Similiter negari non potest pueros reverentes talem hominem tamquam patrem non sint certi de non peccato: sunt enim; & tamen nullus eorum est certus talem hominem esse patrem: ergo negari non potest, quod possit esse certum de non peccato dictamen reflexum supra iudicium directum incertum de non peccato. Ratio est evidens, si objectum iudicii directi ab objecto iudicii reflexi distinguatur; etsi motiva utriusque iudicii considerentur. In casu pueri obedientis huic homini tamquam patri sunt duo iudicia: unum, *Hic homo est meus pater*; & hoc est iudicium directum, & non est certum, & habet pro objecto patrem, & pro motivo habet dictum huius, vel illius, quod talis homo sit suus pater: aliud, *Non pecco, immo honestè ago parendo talē homini tamquam patri*; & hoc iudicium est evidens, certum, & reflexum: est evidens, quia deducitur ex duplici præmissa evidenti, Omnis, qui paret homini, quem prudenter invincibiliter credit suum patrem, non peccat, sed honestè agit: sed mihi invincibiliter prudenter apparet hunc hominem esse meum patrem; ergo ei parendo non pecco, sed honestè ago. Ecce utraque præmissa est certa, & evidens; ergo & conclusio, quæ est dictamen reflexum, erit certum, & evidens. Rursus objectum dicti dictaminis reflexi tam materiale, quam formale, seu motivum, non est idem, ac objectum iudicii directi: objectum enim iudicii directi est, quod hic homo sit pater; ejusque motivum est autoritas eorum, qui hoc testantur: objectum autem, & motivum iudicii reflexi est

Hij

est

est honestas obedientie prestite patri, quia honestum est ei parere, qui mihi apparet prudenter pater; talis autem prudenter mihi apparet pater.

N.

56.

P. Eliz.

Si P. Eliz. ab objecto, & motivo iudicii directi distingueret objectum iudicii reflexi, & principia superaddita reflexa, ex quibus iudicium reflexum deducitur, non negaret me posse per iudicium directum non esse certum de non peccato, & de honestate; & tamen me posse simul esse certum de non peccato, & de honestate per iudicium reflexum, operando quod dicat iudicium directum incertum. Immo hoc P. Eliz. negare non potest, nisi suo Volumini renuntiet; totum enim cantat, & decantat rationes demonstrativas, & indubitatas, & tamen totum habet pro objecto probabilem opinionem tamquam illicitam. Sicut ergo ipse putat licitum non esse opinionem probabilem ex æquæ probabilibus, & multo magis minus probabilem; & hoc putat se demonstrare, adeoque sue rationes reflexæ sunt certæ, etiam sint circa probabilitatis non licentiam, quæ non est certa: cur non poterimus nos concipere iudicium certum reflexum de licito usu opinionis probabilis; & habere reflexam certitudinem de non peccato, sequendo hanc, vel illam opinionem probabilem directam, speculative incertam de non peccato? Omnis, cui post omnem, quam debet, diligentiam pro inventione veritatis, apparet aliquid non esse illicitum, immo esse licitum, non peccat, immo honeste operatur: sed mihi post omnem, quam debui, diligentiam pro inventione hujus veritatis, an pictura die festo liceat, prudenter apparet non esse illicita, immo licita; ergo ego pingendo non pecco, immo honeste operor. Ecce objectum iudicii directi probabilis est licentia picturæ ex hoc, aut illo motivo gravi: objectum mei iudicii reflexi est licentia picturæ ut subitans iudicio prudenti, seu certo probabili de non peccato, immo de honestate, & principiis reflexis certis suadentibus non esse peccatum, quod est certo probabiliter, seu prudenter non peccatum.

§. III.

Aliquorum solutio.

SUMMARIUM.

S. Thom. vult necessarium dictamen moraliter certum de non peccato, n. 57.

Si conclusio syllogismi reflexi est ultimum dictamen, sustineri potest esse speculative verum, formando utramque præmissam certo speculative veram, ib.

Contradictio P. Eliz. n. 58.

Certitudo actus reflexi non derivatur à solo objecto actus directi, sed ab hoc ut dictamen esse probabiliter honestum, ib.

Mirum quod ait P. Eliz. probabilitatem esse regulam, & tamen negat probabilitatem certo cognosci, n. 59.

Regula debet esse nota, ib.

Idem dico de extrinseca probabilitate, quæ debet esse certo discernibilis. Cur? n. 60.

Cur P. Eliz. sibi frequenter contradicat? ib.

Certitudo probabilitatis est diversa pro materia diversitate, n. 61.

Contradictio P. Eliz. n. 62.

Consilium debet aqne ponderari, dum dicitur, adum editur, ib.

Consilium datum ab homine est tantum prudentialiter certum, non ita si à Deo, n. 63.

Qualiter concipere possim certum de non peccato iudicium in usu omnis opinionis certo probabilis, n. 64.

Falsum, quod ut quis sit certus de non peccato in tali opere, debeat esse certus se implere mensuram sollicitudinis. Cur? n. 65.

Etsi una communis cuique veritati inveniendæ diligentia mensura taxari non possit, potest tamen aliqua, accipiendo extrema aliquantulum inter se distantia, ib.

Sicut quis esse potest certus de peccato, dum peccat, ita de non peccato, dum non peccat, n. 66.

Non dicimus, quod nemo peccet eorum, qui putant se non peccare; sed dicimus, quod nemo peccet eorum, qui prudenter putant se non peccare, n. 67.

Et hinc convincitur quod quis possit habere certitudinem de non peccato, ib.

Scriptura non vult timendum de peccato, dum certi sumus de non peccato, sed timendum, ut peccemus, n. 69.

Tridentinum non excludit certitudinem mortalem, sed fidei Divinæ, de statu gratiæ, secundum revelationem, n. 70.

Etsi quis esset certus de non peccato in omni suo actu, non ideo de statu gratiæ. Cur? ib.

Nemo scit, an sit in gratiâ: non autem an non peccaverit, n. 71.

Ut quis certo peccet, satis ut careat dictamine certo de non peccato, non autem necesse, ut habeat iudicium certum de peccato, ib.

Confundit duo diversa, nempe quod sequens certo probabile sit semper certus de non peccato, & quod homo sit in omni suo actu certus de non peccato. Illud tantum assero, non hoc. Cur? n. 72.

Ad 1. dico S. Thomam probare, quod N. conficiencia aliquando erret, quod n. 57.

mo negat; inferre autem ex eo, quod S. Th. s. 1. dicit

dicat aliquando errare, quod conscientia semper erret, & quod dari non possit dictamen certum, & evidens de non peccato, & de honestate, est consequentia illegitima. De cetero meridiana luce clarius est ex quolib. 8. art. 13. S. Thomam velle semper tamquam necessarium, ut dictamen sit moraliter certum de non peccato, ne quis peccet, ut dixi *disp. 18. sect. 4.* Distinguenda ergo est duplex conscientia errans, vel vincibiliter; tunc autem hæc quando dictat tale opus non esse peccatum, non tantum errat, quin non tollit rationem peccati saltem in causa ab opere sub ea posito: vel invincibiliter; hæc autem licet erret speculative, non tamen practice; & qui eam sequitur, non peccat, & talis conscientia errans reducitur ad rectam practicam. Immo si conclusio syllogismi reflexi est ultimum conscientie dictamen, de quo infra, ne quidem est speculativè erroneum, nam sequitur ex præmissis veris speculative, & certis, nempe ex his: Omnis invincibiliter putans aliquid non esse peccatum, non peccat: ego invincibiliter puto mendacium leve, ut liberem innocentem, non esse peccatum; ergo ego invincibiliter proferens illud mendacium non peccor: ergo possum mentiri. Ecce ea prima consequentia est ultimum dictamen conscientie, & est speculativè verum, etsi altera sit omnino falsa.

N. 8. Ad 2. dico, quod juxta meam sententiam neganda est maior, nempe opinionem probabilem habere certitudinem à syllogismo reflexo: dicam enim habere ex se. Ut tamen ostendam argumenti falsitatem, concedo cum communi maiorem, & nego minorem, & antequam progrediar, apertam noto contradictionem: nam negat, quod judicium reflexum possit esse certum, & evidens, si directum sit tantum probabile; & tamen pag. 234. §. 2. expressè dicit, loquendo de probabilitate à nobis declarata, (nempe plerumque non fallente) *Alibi est evidens veritas hujus maioris, Licet sequi opinionem probabilem*: & tamen quis non videt, quod non est nisi cognitio reflexa considerans objectum directum ut subitans judicio probabili? Ergo objectum directum ut subitans judicio probabili potest esse certum, & evidens, si accedant alia principia, etsi judicium probabile ejusdem objecti non sit evidens, nec objectum ut cognitum per judicium probabile sit evidens. Quare recole doctrinam sæpius traditam, & tradendam de objectis actus directi, & actus reflexi, quæ toto celo distant: fateor, quod certitudo, & evidens sumatur ab objectis, non ab illis

nudè sumptis, sed ut per hanc, aut illam cognitionem propositis. In casu nostro objectum actuum Synderesis reflexorum non est purè, & præcisè id tantum, quod est objectum judicii directi probabilis, sed est idemmet objectum judicii probabilis ut subitans judicio probabili de ejus honestate: ergo certitudo actuum reflexorum non derivatur præcisè ab objecto actus directi, sed ab objecto actus directi ut dictantis illud esse probabiliter honestum; atque adeo hoc ultimum dictamen, *Ergo licet mihi sequi opinionem probabilem de non peccato in tali contractu*, est prorsus certum, etsi hoc judicium directum, *Talis contractus non est peccatum*, non sit certum.

Miror autem quod P. Eliz. qui copioso N. suo volumini grandiosum nomen interbit 50. de recta morum doctrina, postquam pluribus P. Eliz. aggregatis est aliorum sententias itatuentes rectam morum doctrinam in probabilitate, aut probabiliore, aut tutioritate, aut solâ certitudine, tandem idem P. Eliz. lib. 3. qu. 1. illam itatuit in probabilitate, ut ab eo explicatâ, nempe plerumque non fallente; & cum necesse esset, ut certò scire possemus, quandonam ea detur, ut sciamus, quandonam licet operari possimus, concedit maiorem hujus syllogismi, *Licet sequi opinionem probabilem*, esse evidenter veram: hanc autem minorem, *Sed opinio docens contractum A, non esse usuram, est probabilis*, negat esse certam, immo negat certò cognosci posse probabilitatem. Miror hæc. Quid enim prodest morum regulam tradere, & eam in casibus particularibus indiscernibilem asserere? Tradit autem P. Eliz. pro regula probabilitatem, quam tamen ait non posse certò cognosci. Utique perinde mihi est, ne operari possim, nescire quæ sit regula, ac nescire, an hic, & nunc detur: de ratione enim regule est, ut sit quid notum, & facile discernibile, ut eadem regulâ operationes nostras regere possimus: ergo si probabilitas est regula, debet in particulari hic, & nunc cognoscibilis esse in tali opere, ut per eandem ad operis executionem dirigi possimus.

Quod dico de intrinsecâ, dicendum quoque N. de extrinsecâ probabilitate, quæ etiam 60. debet esse certò discernibilis, alias nulli hominum in particulari fidere potero, nec ejus consilium sequi, si dubitem de sufficienti auctoritate, & hæc mihi non confert. Quod si quaeratur, undenam tam frequens in P. P. Eliz. contradictio, & tam distans à communi T. T. sensu sententia: Dicam in causa esse, quod modo totus rapitur ab his argumentis,

mentis, ex. gr. quod probabilitas à veritate distinguatur; modò ab oppositis, quod non distinguatur, ut accidit singulariter in casu præfenti; nam probabilitatem assignat pro regulà, etsi aliquando jungatur fallitati, ut dicit *lib. 3. qu. 1.* & tunc distinguit probabilitatem, & veritatem. Rursus negat probabilitatem certò cognosci posse, ut dicit *qu. 2.* & tunc probabilitatem confundit cum veritate, quæ quia sæpe est incerta, ideo infert incertam esse probabilitatem. Itaque raptus ab uno argumento dicit, quod argumentum infert; raptus ab opposito dicit oppositum.

N. In formà ad argumentum reflexum, dico
61. maiorem illam, *Licet sequi opinionem certò præfictè probabilem*, esse saltem moraliter certam: minorem autem, *Sed opinio docens contractum A, non esse usuram, est mihi certò probabilis præfictè*, dico esse mihi certam: quod si ejus opinionis probabilitas non sit certa, tunc non licebit eam sequi, ut docui *disp. 18. sect. 3.* quare supponendum semper, quod opinionis probabilitas sit certa, ut hanc licite sequamur; atque adeo ea minor est saltem certa, aut evidens: ergo conclusio, quæ est ultimum dictamen, erit etiam omnino certa. Quod ait, opiniones communissimas aliquando pati exceptionem, fateor; at quid inde? Ergo quoties non patiuntur, & nemo contra eas excipit, erunt certò probabiles; immò etsi plures stent contra communissimas opiniones, ad summum enervant ejus veritatem, & rarò probabilitatem; alias nulli Ecclesiæ Doctores, cui alter æqualis contradicit, stari poterit, quia unus excipit contra sententiam alterius; nemo tamen cordatus dicet excipere contra ejus sententiæ probabilitatem; alioqui S. Thomas deserendus erit, quoties contra ejus sententiam stat D. Bonav. & econtra. Quòd si in cognoscendâ opinionis probabilitate detur aliqua peculiaris difficultas, tunc opus erit maiori diligentia, & quousque hæc probabilitas certò non constet, nequibo eam opinionem sequi. Ut enim ratio, quæ unum objectum reddit probabiliter licitum, non satis est, ut æqualis ratio reddat etiam probabiliter licitum aliud objectum; quod ipsum apparet in probabilitate extrinsecâ, eadem enim autoritas, quæ mihi persuadet fidem unius, non persuadet fidem alterius rei; immò maiori autoritate indigebo: ita nec certitudo probabilitatis est eadem in omnibus rebus, & quoad omnia.

N. Ad 3. dico eam maiorem, contra quam
62. P. Eliz. tantum fervet, esse evidenter veram,

si intelligatur ut debet, nempe quicquid præviâ maturâ consultatione virorum verè proborum, & materiæ, de qua agitur, verè peritorum (si enim probi sunt, non erunt adulatores; si periti, non erunt ignorantes) facimus, sine peccato facimus. Est autem evidenter vera, non tantum, quia ut evidenter veram *qu. 2.* admittit P. Elizad; modò sibi contradicens; sed etiam quia nisi ea sit evidenter vera, non erit evidenter honestum, fidere viro probo, & prudenti; ergo ea maior est certò, & evidenter vera. Idem dico de minori, quæ est certò veræ ergo conclusio, seu ultimum dictamen conscientie erit certò verum. Ad declamationem, quod si maior est vera, omnes librorum opiniones erunt tute, quatenus consilia magis ponderantur, dum eduntur, quam dum dicuntur, contra est 1. quia aliqua librorum opiniones sunt certò damnatæ, aliæ quæ certò falsæ; ergo objectio non tenet. Contra 2. quia vir probus, & doctus, si probè, & doctè procedat ut debet, æquè considerat quæ ore, ac quæ scripto consulit; una enim est regula, quæ movet probum, & doctum, sive verbis, sive scriptis consulat, nempe Dei gloria, & animarum salus, idemque ei stat iudicium Divinum.

Ad 4. dico nil minus inferri: qui enim N. Deum consultorem adhibet, est certus, & 63. quidem certitudine fidei, de veritate rei à Deo dictæ; qui verò sequitur consilium virorum verè doctorum, & proborum dicentium hoc non esse peccatum, est tantum certus certitudine prudentiali longè inferiori. Addo hoc solvendum à P. Eliz. in obe. 1. 2. diene, qui scit se obediendo non peccare; ergo erit æquè certus, ac si Deo obediret. Quod addit, ne quis de se præsumat, sed cum timore operetur salutem: dico non ideo necesse esse, ne sit certus de peccato in hoc, vel illo opere; alias vix nobis, si in omni opere timendum prudenter esset de peccato: sed satis ut hoc ipsum certitudinis lumen cognoscat à Deo esse, se ab eo pendere, se nil boni ex se habere, se ad prava continuo inclinatum.

Ad 5. dico omnia, quæ trahit, probare, N. quòd sæpe repugnet, ut sim certus de non 64. peccato; at quid inde? tunc tenebor non operari. Secundò dico, quod examinare probabilitatem hujus, aut illius opinionis in particulari, sit Theologorum; hi enim ponderare debent fundamenta: ego autem mixus autoritati eorum, quorum plurimos non nisi imprudenter judicare possum debita diligentia non esse usos, possum formare de eas opiniones sequi, & certum formare de non

non peccato iudicium. Cum ergo certum mihi sit plurimos ex illis, qui nostrę sententię de licito usu cuiusvis opinionis certō probabilis practicę subscribunt, fuisse viros sapientiā, & omnium virtutum splendore conspicuos: rursus cum etiam mihi certum sit plurimos, qui hanc aut illam opinionem examinarunt, censere eam certō probabilem, hinc absque aliā diligentia concipere possum iudicium certum de non peccato in usu omnis opinionis certō probabilis practicę.

In formā nego prius maiorem, quod ut quis sit hic, & nunc in tali opere certus de non peccato, debeat esse certus se implese menturam sollicitudinis, quam quisque adhibere debet, ut salvetur: nego, inquam; tum quia vivens in mortali nunquam certus esse posset se non peccare mortaliter, etiam dum alia pręcepta implet, ex. gr. jejuna, orat, sacrum audit: tum quia sollicitudo necessaria ad æternam salutem, & omnia ad eandem necessaria, non est necessaria, ut habeatur certitudo non peccati in hoc, vel illo opere particulari; satis enim ad hoc est, ut quis vel sequatur opinionem, quam homines pii, & docti dicunt de non peccato certō probabilem; vel ipsemet talem iudicet. Similiter dico, quod etsi taxari non possit certa mentura diligentię pro inveniendā in singulis casibus veritate, immo est impossibile; ut enim casus, tempora, personę, negotia, sunt diversā, ita & diligentia; ejusque mensura debet esse diversa, & ideo hæc communiter remittitur iudicio prudentum, qui casuum circumstantias ponderant, & juxta illas necessaria mensuram diligentię taxant: etsi, inquam, una necessaria diligentia mensura taxari adamussim non possit, aliqua tamen taxari potest: eo modo, quo licet adamussim taxari non possit quantitas cibi, & furti requisita tamquam supremum, quod jejunans, & furans transgredi nequeat absque mortali; quod idem est de quantitate attentionis in persolvendo Officio, & Sacro audiendo; quam si quis non impleat, non satisfaciatur Ecclesiasticis pręceptis Officii, & Sacri; attamen certum est aliquam quantitatem excedere furtum leve, aliquam non excedere; aliquam excedere jejunium, aliquam non excedere: ita similiter, licet perfecta mensura diligentię ad inventionem veritatis necessaria taxari non possit, attamen scitur tantam satis esse, tantam non esse satis, procedendo per extrema aliquantulum inter se remota: etsi procedendo inter extrema summę propinqua non possit taxari mensura.

Demum dico me omnino ignorare, cur N. quis plerumque in operibus particularibus certus esse possit de peccato, ex. gr. dum fornicatur, furatur &c. nequeat autem quis esse certus de non peccato fornicationis, & furti, dum non fornicatur, & non furatur. Væ nobis, immo eidem P. Eliz. si ejus doctrina est vera! Quęro enim, an dum jejunavit, recitavit, scripsit, aliaque egit, quę prudenter iudicavit esse bona, quęro, inquam, an nunquam habuerit certitudinem de hoc, quod ea pręcepta implevit, adeoque de suo non peccato? Si dicat, quod non; condolebo homini, qui doctrinam anxietatibus, & scrupulis fecundam tam improbo labore exaravit, ut dicat se quidem esse certum de peccato, dum peccat; nunquam autem esse certum de non peccato, dum non peccat; nam de peccato habet certitudinem, dum peccat; de non peccato, habet tantum probabilitatem, dum non peccat. Si affirmat, habeo intentum.

Quod ait falsam esse hanc maiorem, ex N. quā nos certitudinem non peccati deducimus, *Omnis putans se in aliquo actu non peccare, non peccat*: fateor ita prolatam esse certō falsam; etenim putans ex errore vincibili se non peccare, reverā peccat; ergo est evidenter falsa. At eque falsum est, quod P. Eliz. nobis imponit, nempe nos ex eā maiori inferre certitudinem non peccati; falsum inquam; nam maior ita fieri debet: *Qui ex principio verē prudenti putat se in aliquo actu non peccare, non peccat*. Hęc autem maior est prorsus certa; sicut etiam hæc minor, *Sed ego prudenter iudico me hoc operando non peccare*, quatenus prudenter iudico me nil omisisse eorum, quę debui: vel enim sermo est de idiota consulente virum, quem invincibiliter putat esse pium, & doctum; hic autem scit se fecisse omnia, quę debuit, & ad nihil amplius tenebatur: vel sermo est de viro docto; hic autem non tantum per se ipsum serio examinavit, an tale opus sit peccatum, sed & ab aliis viris doctis vidit hoc diligenter examinatum; ergo hic etiam scit se fecisse, quod debuit: ergo ea conclusio, *Ego in tali opere non pecco*, est omnino certa.

Cæterum, ut videamus infirmitatem doctrinę P. Eliz. totum hoc ipsum argumentum, quod contra nos urget, evertit ejus intentum, & probat oppositum, nam concedit hanc maiorem esse evidentem, *Qui facit quod putat esse licitum, non peccat, si nil omisit eorum, quę facere debuit*: ergo (infero) impossibile non est, ut per principia reflexa certus sim de non peccato, etsi per actus directos certus non sim: idiota enim per principia

pia reflexa est certus de non peccato, faciendo tale opus, quod nescit directe, an sit peccatum; nam idiota utitur eâ maiori, quam etiam P. Eliz. dicit evidentem; & illi addit hanc minorem, *Sed ego scio me nihil omisisse eorum, quæ debui*; scio enim me consilium petisse a viro, cui teneor credere, & me tradere gubernandum: ergo idiota est certus per principia reflexa de non peccato; ergo non per actus directos; ergo dari potest certitudo per principia reflexa de non peccato in eo opere, quod per actus directos ignoro, an necne sit peccatum: ergo ejus argumentum evertit ejus doctrinam.

N.

69.

P. Eliz.

Ad 6. dico tantum abesse, ut sacra Scriptura faveat P. Eliz. quin stat contra illum; si enim ex textibus, qui præferunt timorem, & sollicitudinem, inferri nos non posse esse certos de non peccato in hoc, aut illo opere; ita ex textibus, qui præferunt cordis dilationem, inferam ego nos posse esse certos de non peccato: at sicut ego male inferrem, ita ille. Itaque Scriptura enixe commendat timorem, sollicitudinem, diligentiam in animæ rebus: sicut autem hæc omnia excludunt certitudinem non peccati in socordibus; ita in diligentibus stant cum certitudine non peccati. Non igitur Scriptura vult timendum de peccato, dum certi sumus, quod non peccamus, sed timendum semper, ne peccemus. Immo ad P. Elizald. appello; quæro enim, an qui ex probabili conscientia, seu ferè numquam fallenti putat se non peccare in tali opere, an tunc timeat de peccato? Sanè negat, nam ait, quod cum probabili opinione de non peccato stat possibilitas peccati, adeoque stet timor de possibilitate, non autem timor peccati: ergo si possibilitas asserta à P. Eliz. excludit omnem timorem peccati, quoties quis sequitur opinionem plerumque non fallentem de non peccato, etsi non excludat judicium, quod tale opus, ut divisum ab eo judicio probabili de non peccato, possit esse peccatum; nec hoc est contra Scripturam inculcantem timorem, nec est contra eundem negantem necessariam esse certitudinem non peccati exclusivam omnis timoris peccati; eo ipso argumentum ex Scripturâ est ab omnibus solvendum, & integrum manet, si ve asseratur cum P. Eliz. quod ad non peccatum hæc, & nunc satis sit probabilitas de non peccato hic, & nunc; si ve asseratur necessaria certitudo, ut nos volumus.

N.

70.

Tidæ.

Ad Tridentinum transmittito totum argumentum: data enim hypothefi, quod quis sit certus post Baptismum de non peccato in omni suo actu; & data hypothefi, quod quis

sit certus se tunc recepisse gratiam sanctificantem, utique hic erit certus de statu gratiæ. At quid hoc ad nos? nam ex falso supposito, ut vero, sequi potest verum. Rursus quid hoc ad casum præsentem? Nam Tridentinum excludit certitudinem fidei de proprio statu gratiæ: nos autem adhuc dato utroque ut certo, & quod per Baptismum receperit gratiam, & quod quis certus sit de non peccato in omni suo actu, ad summum damus certitudinem longè inferiorem certitudine fidei. Adde male inferri ex eo quod certus sim de non peccato in omni meo actu, me quoque esse certum de statu gratiæ; nam certus non sum, quod ea mihi infusa fuerint: etenim ad statum gratiæ requiritur, tum negatio omnis peccati mortalis, tum ejus infusio: ergo etsi certus sim me numquam peccasse mortaliter, non ideo certus sum de statu gratiæ: hæc enim pendet ab intentione baptizantis, aut absolventis, vel ab actu contritionis supernaturalis, cujus certitudinem numquam habere possum. Possum quidem certus esse quod actum honestum operatus sim; naturalem autem, an supernaturalem, nescio ullâ certitudine, etsi probabilitatem de actu contritionis habere possum. Confundit igitur P. Eliz. certitudinem non peccati cum certitudine gratiæ; & certitudinem honestæ operationis cum certitudine operationis supernaturaliter honestæ.

Ad rationem, nemo scit, an odio, an N. amore dignus sit, eam transmittito; ex hac enim unice sequitur neminem scire, an sit in gratiâ; non autem sequitur neminem scire, an necne peccaverit; nam qui liberè, & voluntariè non peccat, debet esse certus de non peccato; & hoc est unice quod docemus; dicimus enim ad non peccandum liberè requiri certitudinem non peccati; & ad honestè operandum requiri dictamen certum de honestate operationis. Non autem dicimus quod ad peccandum requiratur dictamen certum de peccato, immo infra dicemus non requiri: ut enim quis peccet, satis est, ut operetur sine dictamine certo de non peccato; non autem requiritur, ut habeat dictamen certum de peccato.

Adde argumentum ex alio capite non esse N. ad rem; nam quod impugnare debet, est, quod possimus esse certi de non peccato, quando scienter sequimur opinionem certo probabilem practicè; hoc enim est quod asserimus: ipsè autem impugnatur, & probatur nos non posse semper esse certos de non peccato, quod non asserimus. Quis enim est qui post longum temporis tractum certus sit, quod toto eo tempore non peccaverit, quod semper

semper opinioni certò probabili adhæserit, quod gravibus tentationibus, ut debuit, resistit? Utique paucissimi isti sunt; ergo confundit duo inter se valde diversa; unum, quod qui sequitur opinionem certò probabilem, semper certus sit de non peccato in eam sequendo; alterum, quod quis semper certus sit in omni suo opere de non peccato.

§. IV.

Reliquorum solutio.

SUMMARIUM.

Confundit duo proximè relata, n. 73.
Quilibet de statu gratiæ formidare potest, adeoque de digna sumpcione Eucharistiæ. Cur? n. 74.

Certitudo de statu gratiæ non est dispositio ad Eucharistiæ requisita; sed sola certitudo de non peccato moralis, n. 75.

Alia in hac rem; & quid fructuosa, & infructuosa susceptio, n. 76.

Potest aliquis non dignè, & non fructuosè sumere, & tamen non peccare, n. 77.

Nulla inter nostrum iudicium reflexum, & directum repugnantia, ob diversa objecta, n. 78.

Potest iudicium directum de objecto esse incertum, & tamen iudicium reflexum de formalitate bonestate esse certum. Exempla iudicis, Filij, Idiota, ib.

Certitudo de statu gratiæ, quia non est in nostrâ manu, ad eam non tenemur; tenemur ad certitudinem de non peccato formali, quia ea est in nostrâ manu, n. 79. 80.

Eius argumentum est evidenter contra illud, n. 81. 82. 83.

N. 73. **A**d 7. dico hoc etiam argumentum confundere hæc duo; an sequens scienter opinionem certò probabilem practicè possit esse certus de non peccato; & affirmamus; & an omnis operans sit certus de non peccato in omni suo opere; quod, regulariter loquendo, de quolibet homine dici non potest. Rursus peccat etiam, quia aliud est, quod omnis non peccans, ut non peccet, debeat esse certus de suo non peccato, quod verum est; aliud, quod, ut peccet, debeat esse certus de suo peccato, quod falsum est; per hoc enim præcisè, quod quis careat certitudine non peccati, eo ipso peccat, si cætera adsint. Demum dico, quod omnis peccans ex ignorantia, si ignorantia sit vincibilis in causa, satis sit, ut in causa experiatur actualem remorsum; si in se, ut cum in se experiatur.

N. 74. Ad 8. fateor quemlibet de gratiæ statu formidare posse, quia nemo habere potest,

vel certitudinem fidei, vel certitudinem naturalem de suo statu gratiæ, ob dicta; & distinguo consequens: ergo quilibet formidare potest, an sit rectè dispositus ad Eucharistiæ, si per rectam dispositionem intelligatur status gratiæ, concedo consequentiam; si intelligatur præcisè non peccatum in accedendo ad illam, nego consequentiam. Ut quis sit rectè dispositus ad Eucharistiæ, necesse non est, ut sit certus de statu gratiæ, satis ut certus sit de non peccato mortali, seu se non esse in mortali. At loquendo de Sacramento Pœnitentiæ, tantum abest, ut necessaria sit certitudo de statu gratiæ, quin potest esse certus de peccato mortali, & tamen ad illud sine novo peccato accedere; satis igitur est, ut prudenter iudicet se nihil eorum omisisse, quæ ad illud Sacramentum ritè suscipiendum necessaria sunt.

Ad subseptimum, distinguo: Qui non est N. certus de sufficienti dispositione, si per dispositionem intelligat certitudinem status gratiæ, non est certus se non peccare in actuali Sacramentorum susceptione, nego suppositum subseptimi; supponitur enim, quod certitudo status gratiæ sit dispositio prærequisita, quod falsum est; nam recta dispositio est certitudo, quod non existam in culpa mortali; & dummodo invincibiliter putem me non esse in mortali, sum rectè dispositus, si cætera adsint ad Sacramenta vivorum ritè suscipienda. Dico, si cætera adsint; ea enim Sacramenta præter non existentiam in culpa mortali prærequirunt alias dispositiones; ex. gr. Eucharistiæ aliquam ex præcepto præviam devotionem, & reverentiam, & Sacramenti intelligentiam. Si autem per rectam dispositionem veniat certitudo de non mortali, dico eam requiri, ut rectè accedam ad Sacramenta vivorum. Nota autem, quod tò rectè sumi potest tum positivè, tum negativè; positivè sumitur, quando idem est, ac ut fructuosè accedam, & fructum Sacramenti percipiam, qui est gratia; negativè sumitur, quando idem est ac non fructuosè, seu sine novâ culpa mortali sacrilegii.

Porro, quod dico, requiri certitudinem N. de non existentia culpe mortalis, ut rectè fructuosè, & dignè accedam, tò rectè dignè, fructuosè, intelligo negativè; non verò positivè, id est, ut accedam abique eo quod per accessum committam novum mortale; non autem ut per accessum acquiram novum fructum gratiæ. Quare infructuosa dispositio ad Sacramenti effectum non infert peccatum in suscipiendo; si quis enim invincibiliter putet se non esse in mortali, sit tamen,

men, iste instructuose positivè accedit, non enim habet statum gratiæ; adeoque nec acquirere fructum, seu gratiam, quæ datur per Sacramenta vivorum, nec tamen peccat mortaliter. Ex quo patet, quod licet homo certus non sit de debita dispositione ad suscipiendum fructuose Sacramentum; (ea enim debita dispositio est status gratiæ præviuus, & alia requisita juxta peculiarem cujuslibet Sacramenti vivorum exigentiam; in Sacramentis autem mortuorum non est status gratiæ, sed sunt actus prærequisiti à quolibet Sacramento mortuorum) licet, inquam, homo certus non sit de debita dispositione ad suscipiendum fructuose Sacramentum; potest tamen certus esse de non peccaminosa Sacramenti susceptione. Ratio est; quia tota ratio peccati, vel non peccati, non dependet à digna, vel non digna, seu à fructuosa, vel instructuosa Sacramenti susceptione, ut putat P. Eliz. sed immerito. Hoc patet exemplo invincibiliter putantis se esse in gratiâ, cum tamen esset in mortali; iste non sumeret dignè, seu fructuose Eucharistiâ, nec tamen peccaret mortaliter eam sumendo: ergo digna, seu fructuosa positiva Eucharistiæ sumptio non pendet unice à non peccato mortali; etsi digna negativè Eucharistiæ sumptio pendeat à non peccato mortali, si cetera requisita adsint.

P. Eliz.

N.

77.
P. Eliz.

Ad id, quod addit, non dari duplicem legem, unam de digna susceptione, aliam de non peccato; adeoque cum non detur certitudo de digna sumptione, nulla quoque dabitur de non peccato in actuali sumptione. Dico mea parum referre, ut unam, aut plures leges admittas; hoc certum, posse aliquem non dignè sumere, & tamen non peccare novo mortali non dignè sumendo; ut patet tum in ignorante invincibiliter hanc, vel illam dispositionem actualem necessariò prærequiri ad Sacramenti sumptionem; tum in putante invincibiliter se esse in gratiâ, & alia requisita habere. Ecce iste non peccat novo mortali sumendo Sacramentum, nec tamen dignè sumit; ergo idem non est digna sumptio Sacramenti, ac certitudo de non peccato in ejus sumptione.

N.

78.
P. Eliz.

Ad 9. dico sine jure objici Probabilistis repugnantiam, nam implicat repugnantia, quoties sunt diversa objecta; nam repugnantia est de eodem secundum idem, sed diversa sunt objecta. *Pictura non licet: Pictura ut asserit per judicium probabile de ejus honestate est certo licita:* ergo nulla est repugnantia inter judicium directum, quod habet pro objecto non licentiam picturæ, & judicium reflexum, quod habet pro objecto licentiam

picturæ ut substantem judicio certo probabili de ejus licentiâ. Si autem nulla est repugnantia inter ea duo judicia, directum probabile, *Pictura non licet*; reflexum certum, *Pictura ut asserit per judicium probabile honesta licet*; multo minus dabitur repugnantia inter hæc duo judicia ambo affirmativa, directum probabile, *Pictura licet*; reflexum certum, *Pictura ut substanti judicio certo probabili de ejus licentiâ licet*. Sane nemo cordatus negare potest, posse judicium directum esse incertum, & judicium reflexum supra illud esse certum. Ita Judex per judicium directum incedens juxta allegata, & probata, & nixum auctoritati humanæ non est certus de crimine Petri, immò scientiâ privatâ potest esse certus de non crimine Petri; & tamen est certus se honestè operari professendo sententiam contra Petrum probatum reum; idem dico de puero, qui non est certus hunc hominem esse suum patrem, & tamen est certus de honestate obedientiæ illi præstitæ; idem de idiotâ, qui non est certus, quod Parochus verum dicat circa mysterium propositum, & tamen est certus se honestè imperare actum fidei circa illud. Ecce igitur nullam inter actus directos, & reflexos repugnantiam; nam non tantum habent diversa objecta formalia, seu motiva, sed & diversa materialia; objectum enim materiale actus reflexi; non tantum est id, quod est objectum actus directi, sed etiam ipse actus directus; est enim objectum ut substanti judicio directo; objectum autem actus directi non est ipse actus directus: ergo objecta materialia actus directi, & reflexi sunt diversa: ergo nulla inter hos actus repugnantia.

Ad 10. dico, quod textus D. Thom. unicè neget certitudinem esse necessariam in omni judicio directo, quia sæpe repugnat; non autem negat, quod inesse debeat actui reflexo, ut patet exemplis mox adductis, quæ S. Thom. ignorare non potuit. Adde S. Thomam stare pro nostrâ sententiâ, quam dabimus. Ad rationem dico, quod certitudo de statu gratiæ, quia haberi non potest, ideo eam habere non tenemur; quia vero certitudo de honestate operationis haberi potest, ideo hanc habere tenemur; tenemur enim certi esse, quod sequendo minus tutam minus probabilem non peccemus; aliâs teneremur ad tutiorem, & probabiliorem, quas sequendo certi sumus non peccare formaliter; etsi non certi simus, loquendo de probabiliori, non peccare materialiter. Cum autem sæpe judicium certum de probabilitate opinionis repugnet, & sæpe tutior non

non sit probabilis, hinc possumus sequi minus tutam minus probabilem; quia verò hanc sequendo, aiunt Probabilitæ Reflexivæ, certi non sumus de non peccato formali, exponi autem ejus periculo sit peccatum, ideo appellant ad iudicium reflexum certum de non peccato formali, ponendo tale opus ut subitans iudicio certo probabili de honestate: ergo licet nullus sit vituperabilis ex eo quia non est certus se esse in gratiâ, nemo enim vituperabilis est, si careat eo, quod habere non potest; est tamen, qui potest esse certus de non peccato, & de honestate, non vult eam certitudinem habere.

N. 80. P. Eliz. Quod ait, quod operari sequatur ad esse, dico similia axiomata egere fultâ explicatione, de quâ latè Philoſophi, & Theologi. Quod scio est, esse contra P. Eliz. ut enim nemo certò scit, an sit in gratiâ, ita nemo certò scit, an operatio sua sit ex gratiâ: econtra sicut omnis scit certitudine naturali se esse, ita eadem certitudine scire debet, qualis sit sua operatio; quia verò directè scire hoc ipsum, est sæpe impossibile, ideo natura providit nobis principia certa reflexa, ex quibus iudicium certum reflexum de qualitate nostrarum operationum deducere possumus. Ad aliam rationem patet ex mox dictis.

N. 81. Ad 11. dico evidens dari contra ejus doctrinam argumentum; nam ejus doctrina est, non posse per principia reflexa certificari de non peccato, dum sequimur iudicium tantum probabile de non peccato: argumentum ejus est, quod opinio probabilis raro fallat, & inde infer licitum sequi opinionem probabilem; ergo ut probet licere sequi probabile, reflexo utitur argumento. Vel igitur hoc argumentum reflexum est certum saltem sibi, vel non? Si est certum; ergo per principium, & argumentum reflexum, qui sequitur opinionem probabilem de non peccato, potest esse certus de non peccato, adeoque tota ejus doctrina evertitur. Si non est certum; & sic sicut dicimus non satis esse iudicium directum probabile de non peccato, quia exponimur probabiliter periculo peccati; ita dicam, quod non satis erit illud argumentum reflexum incertum ob eandem rationem.

N. 82. Quare licet verum sit, opinionem certò probabilem raro fallere, nam inter certò probabiles longè plures sunt veræ, quàm falsæ, etenim pleræque ex falsis non sunt certò probabiles; attamen probabilitas non est satis, sed tenemur ad certitudinem de non peccato habendam. Similiter etsi verum sit, quod operans ex probabili non di-

cat, *Volo facere hoc, etsi forte sit contra Dei legem*; sed dicat, *Volo facere hoc, etsi forte esse possit contra Dei legem*; attamen illi duo actus sunt æquivalenter idem in ordine ad exponendum hominem periculo peccati; & non minus habet voluntatem non bonam, qui habet primum, quàm qui secundum actum; ergo necesse est aliunde haurire certitudinem, sive à iudicio reflexo, ut Reflexivæ, sive ab ipsamet probabilitate, quæ est intransitivè, & per se certitudo non peccati, ut nos diximus. Addo me inter hos duos actus, *Fortè actus est contra Dei legem: Possibile est, ut hic actus sit contra Dei legem*, nullam videre differentiam, nisi materialem, qualis est inter actum, & potentiam; ergo si teneor vitare illum, teneor vitare alterum, nam actus supponit potentiam.

Ad 12. dico paritatem non esse ad rem; N. 83! aliud enim est, quod sæpe certi non sumus nos restituisse tentationibus vehementibus; aliud, quod nos certi non sumus de non peccato, dum liberè omnino, & deliberatè opinionem aliquam certo probabilem eligimus. Admitto primum, quod non est ad rem, & nego secundum. Addo ex non certitudine de resistentiâ tentationis unicè inferri, quod tunc sæpe non sumus certi de non peccato: quid autem ex hoc inferitur, nisi nos sæpe de non peccato certos non esse? quod verum est: non autem inferitur, quod ut sine peccato operemur, necesse non sit, ut certi simus de non peccato; dico enim hoc semper esse necessarium.

S E C T I O III.

Argumenta Palanci, P. D. Thyrsi, P. Munieſæ, Candidi, & aliorum.

§. I.

Argumenta Palanci.

S U M M A R I U M.

Quia in sequente minus probabilem dari non potest certitudo reflexa de honestate formali operis, n. 84.

Solvo, n. 85. 86.

Quia a nobis ad probabilitatem practicam innumera requiruntur, & plerumque implicat evidentiâ de probabilitate opinionis, n. 87.

Retorqueo, n. 88. 89.

Non est difficile invenire certò probabilem; & quæ talis sit, n. 90.

Confundit probabilitatem cum veritate, ib.

Satis, ut rationes probabiles appareant connexæ cum veritate objectivâ opinionis, n. 91.

Arguit, quia certitudo honestatis formalis excludit formidinem prudentem oppositi asserti.